

І СЕКЦІЯ:
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПАРАДИГМИ І КОНЦЕПТИ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ:
ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

*Тетяна Бевз,
доктор історичних наук, професор
Інститут політичних та етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса НАН України*

**КОНЦЕПТ «ЄДНОСТІ» УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В
УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Ідея єдності всіх українських земель жила від княжих часів і залишалася актуальною в його інтелектуальному середовищі упродовж століть. Єдність – поняття, що має декілька значень: тісний зв'язок, згуртованість, цілісність, неподільність. Їх можна розглядати як синоніми, акцентуючи увагу на поєднанні в одному цілому та нерозривності зв'язку. Однак, можна твердити, що порівняно з єдністю та солідарністю згуртованість передбачає значно сильніший поведінковий та комунікативний компонент. Єдність походить від латинського терміна *unitas* і позначає якість того, що є унікальним і неподільним. Світ – це єдність природної та суспільної дійсності, зумовленої практичною діяльністю. Ідея єдності і соборності батьківських земель, так само, як ідеї незалежності й державного суверенітету, сильної централізованої влади, є головним змістом державницької ідеології будь-якого народу. Ідея національної єдності або «соборності» є одночасно умовою і засобом формування сучасної української національної ідентичності.

Аналізуючи сучасні наукові дослідження можемо констатувати, що концепт «єдність»/«згуртованість» досить вживаний. Науковці розглядають їх під різним кутом зору. Зокрема, акцентуючи увагу, на тому, що згуртованість суспільства зосереджується навколо ідей (йдеться, насамперед, про ідею національного самовизначення, ідею незалежності країни), зазначаючи, що це поєднання кількох складових: ідентичності, довіри, взаємодії та доступності; стверджуючи, що згуртованість, ступінь інтеграції суспільства, єдність

розглядаються як синоніми; і констатуємо, що згуртованість це показник готовності до спільної дії, тобто здатності суспільства чи спільноти до спільної дії в умовах нагальної потреби, викликів та загроз.

Аналізуючи осмислення концепту «єдність» в сучасних умовах, можемо виокремити кілька аспектів його розуміння і трактування: 1) одним з важливих моментів, які забезпечують єдність суспільства є розбудова збройних сил; 2) єдність громадян у готовності до спільного захисту держави під час військового конфлікту; 3) єдність і готовність дати відсіч агресору – це наша сила і запорука збереження української державності; 4) ми єдині у прагненні справедливого миру, добра і благополуччя для України, а значить, і для кожного з нас та для прийдешніх поколінь; 5) українці – єдині: «ми одностайні у помислах, згуртовані ментально й фізично. Українці – сильна й одвічна нація»; 6) ми – єдина країна, єдиний народ, єдина нація; 7) «Президент України став джерелом натхнення і мотиватором для всієї країни»; 8) «суспільство, яке ще напередодні війни страждало від міжпартійних суперечок і поділів, стало єдиним настільки, наскільки може молода країна стати єдиною через 30 років після свого відродження»; 9) «наша нація як ніколи згуртована. У нас тепер спільні мрії, ідеї та мета»; 10) «саме єдність /згуртованість у найскладніший для країни час є магічним кодом української нації, що надає їй сили та незламності».

З метою посилення консолідації українського суспільства, зміцнення його стійкості в умовах зростання гібридних загроз Президент України В. Зеленський оголосив 16 лютого 2022 р. Днем єднання, мотивуючи тим, що ідея свята в тому, щоб показати світу, в тому числі росіянам, єдність українського народу на тлі військової загрози: «нам кажуть, що 16 лютого стане днем нападу. Ми зробимо його Днем єднання» (4). На всіх загальнонаціональних телеканалах України пройшов телемарафон #UARazom, який відкрив В. Зеленський. Він звернувся до українців, яких, за його словами, «єднає єдине бажання – жити, жити у мирі, жити щасливо, однією сім'єю, з дітьми, з батьками» (3). І, власне, через кілька днів ці слова стали

визначальними для кожного українця. Голова Верховної Ради України Р. Стефанчук під час телевізійного звернення назвав 16 лютого «ною визначальною датою» і днем максимальної згуртованості. Доречно зазначити, що ідею свята у суспільстві сприяли неоднозначно: були опоненти, які називали це свято пафосною радянщиною у боротьбі за рейтинги та переконували в тому, що цей день майже не має шансів на те, щоб зберегтися як постійне свято. Натомість, посольство США заявило, що «у день єднання ми разом з Україною», а присутня делегація литовських парламентарів на пленарному засіданні Верховної Ради України 16 лютого, висловила підтримку українцям.

В умовах повномасштабного вторгнення Росії концепт «єдність» набув нового звучання. Його варто розглядати як: а) єдність як внутрішньополітичний чинник; б) єдність як зовнішньополітичний чинник; в) єдність як чинник, який об'єднав Європу в умовах російсько-української війни.

Глава держави неодноразово відзначив неймовірне єднання всередині країни після початку війни. Продемонструємо це на прикладі Сумщини і Львівщини. Сумщина межує з трьома областями Російської Федерації. В умовах війни тривалий час перебувала в облозі, але під контролем української влади. У відповідь на питання: в чому сила українців сумчани стверджували: «Думаю, що такого об'єднання українського народу ніхто не очікував. Те, що народ таки об'єднався на захист своєї території, своєї України, мабуть, у цьому й сила українського народу»; «У єдності. І знаєте як, віра у перемогу»; «Сила українського народу – у його єдності, витривалості, і ми європейська країна. Слава Україні!» (5).

Львівщина має найбільшу прикордонну інфраструктуру з Європейським Союзом. Коли йдеться про захист інтересів держави і регіону, Львівщина є завжди прикладом єдності, підтверджуючи, що Львівщина, як і вся Україна, є однією великою сім'єю, єдиною нацією, яка прагне перемоги. Львівська обласна рада одноголосно підтримала звернення до європейської і міжнародної спільноти з проханням закрити небо над Україною, продемонструвавши політичну єдність (2).

Під час прес-конференції для міжнародних та українських ЗМІ в Києві Президент В. Зеленський наголосив, що «Україна та українські громадяни не лише продемонстрували велике внутрішнє єднання, а й зуміли згуртувати навколо себе країни Європи та весь світ» (7).

Ще до початку війни мітинги у рамках глобальної кампанії «European Day of Solidarity: STAND WITH UKRAINE» на підтримку України, її незалежності та суверенітету пройшли у 25 містах Європи, демонструючи, що Україна є частиною Європи і Європа має зберегти єдність і солідарність з Україною у цій важкій хвилині. З початком війни у багатьох країнах світу проходили багатотисячні мітинги на підтримку України. Європейський Союз та його партнери з початку повномасштабного вторгнення в Україну з метою придушення її свободи, законного уряду та демократичних структур. Значну підтримку висловлювали і надавали громадяни США. Зокрема, у перші дні війни у Вашингтоні сотні людей вийшли на акцію підтримки України, вимагали позбавити Росію доступу до повітряного простору над Україною. У містах Європи та Америки, зокрема в Кракові, Мюнхені, Кишиневі, Атланті відбулися акції пам'яті за загиблими у війні з Росією українських дітей. У столиці Естонії відбулася антивоєнна акція проти масових згвалтувань українок російськими солдатами. Були запроваджені масштабні санкції проти Росії, спрямовані проти її лідерів та еліти та стратегічних секторів економіки, а також повномасштабна ізоляція Росії. Реакцією європейських країн на масштабне вторгнення Росії в Україну стало й знесення пам'ятників та меморіалів, які прославляли СРСР та Червону армію. Це лише незначна частина тих заходів, які здійснювали країни Європи і США.

Соціологи єдність/згуртованість вимірюють за такими показниками: рівень підтримки і взаємодопомоги; рівень довіри до соціальних інститутів; спільність цінностей; ступінь ідентифікації населення з українським суспільством. Порівняно з 2021 р. у березні 2022 р. більше ніж удвічі виросло відчуття згуртованості. Ця згуртованість проявляється у спільній боротьбі проти російської агресії: 46% опитаних допомагають ресурсами захисникам

нашої держави, 43% – беруть участь у інформаційній боротьбі, 41% – допомагають населенню, 6% – захищають державу зі зброєю в руках (1).

Згідно соціологічного дослідження компанії Gradus громадяни України на 82% впевнені у здатності відбити наступ РФ, покладаючись у цьому на міць Збройних Сил України (63%), на згуртованість та спротив українського суспільства (61%), а також на військову допомогу країн Заходу (58%). Українці на 82% впевнені у здатності України відбити напад Росії. Згуртованість українського суспільства заради перемоги найбільша на Сході України – 92%, на Заході – 90%, найменша на Півдні – 75%. Загальна згуртованість українців знаходиться на рівні 86% (6). Тому можна погодитися з думкою, що «сьогодні українське суспільство переживає національну згуртованість, пододало чимало відмінностей» (М. Маринович) і з тим, що «наша найбільша перевага над ворогом – у згуртованості українського суспільства» (О. Резніков).

Підсумовуючи зазначимо, що сьогодні концепт «єдність» – це національна ідея єдиної і неподільної України, основа протистояння ворогу, основа нашої стійкості і взаємопідтримки, основа стосунків між владою, громадянами і громадянським суспільством, основа наших успіхів, наша сила, запорука сильної незалежної держави та відновлення її територіальної цілісності. Хочеться сподіватися, що теза чим довше йде війна, тим більше падає рівень єдності суспільства, не спрацює.

Список використаних джерел:

1. Бандурович О., Алєканкіна К. Як українці почувають себе в умовах війни. URL: <https://voxukraine.org/yak-ukrayintsi-pochuvayut-sebe-v-umovah-vijny/>
2. Ірина Гримак: «Львівщина сьогодні є прикладом єдності». 28.04.2022. URL: <http://www.golos.com.ua/news/159464>
3. Журавльова О. В Україні відзначають День єднання. 16.02.2022. URL: <https://www.dw.com/uk/%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B0%D1%8E%D1%8>

2%D1%8C-%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C-

%D1%94%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/a-60797381

4. Президент: Український народ сьогодні має показати єдність і впевненість у своїй державі. 14.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayinskij-narod-sogodni-maye-pokazati-yednist-i-72897>

5. Сила – у вірі, єдності і терпінні. Сумчани розповіли про місяць повномасштабної війни. 24.03.2022. URL: <https://suspilne.media/221247-sila-u-viri-ednosti-i-terpinni-sumcani-rozpovili-pro-misac-povnomasstabnoi-vijni/>

6. Суспільно-політичні настрої під час повномасштабного вторгнення військ Російської Федерації на територію України. Аналітичний звіт. Березень 2022. URL: https://gradus.app/documents/164/Gradus_Research_Report_War_3_3_2022.pdf

7. Україна продемонструвала надзвичайну єдність, а також об'єднала Європу й показала справжній зміст НАТО – Володимир Зеленський. 24.04.2022. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/24/ukraina-prodemonstruvala-nadzvichajnu-ednist-a-takozh-obednala-evropu-j-pokazala-spravzhnij-zmist-nato-%E2%80%93-volodimir-zelenskij/>

Юлія Лисенко,
кандидат політичних наук, доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ПОЛІТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

Роль прогнозування у сучасній політичній науці невинно зростає і набуває особливої актуальності через виклики глобалізаційних процесів, зокрема у контексті соціально-економічних, управлінських і безпекових аспектів.

Політичний прогноз здійснюється в умовах існуючої політичної реальності, має динамічний характер і визначається практичною спрямованістю щодо вирішення складних суспільно-політичних проблем. Складові політики мають динамічний характер, відрізняються постійними змінами, варіативністю сценаріїв розвитку політичного життя будь якого суспільства. Від рівня